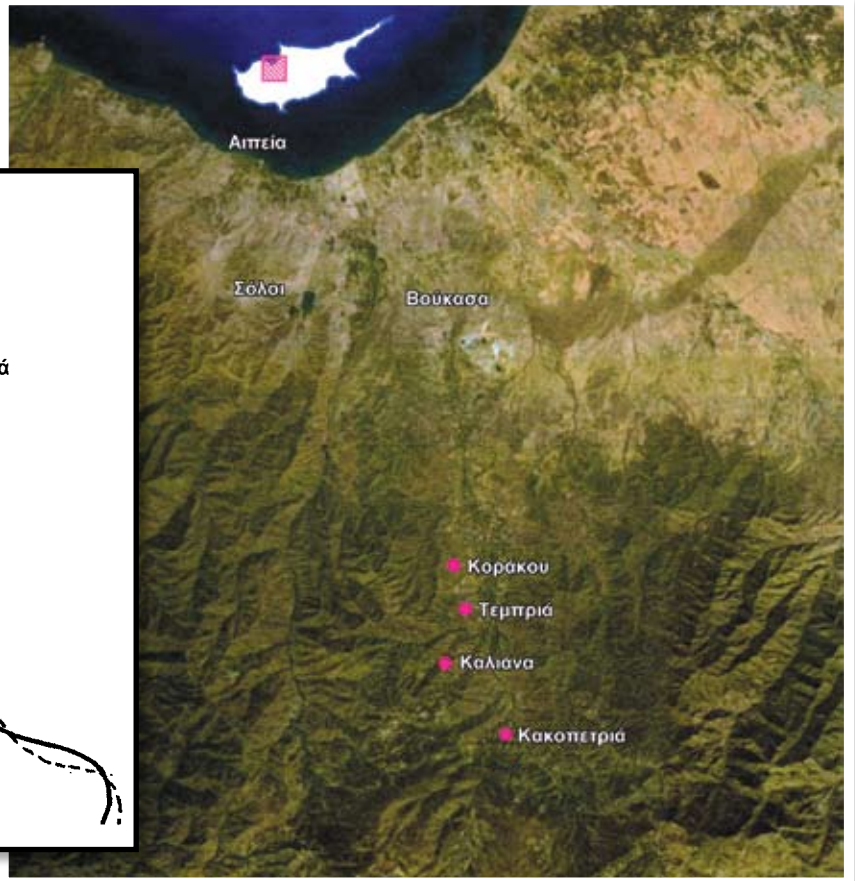
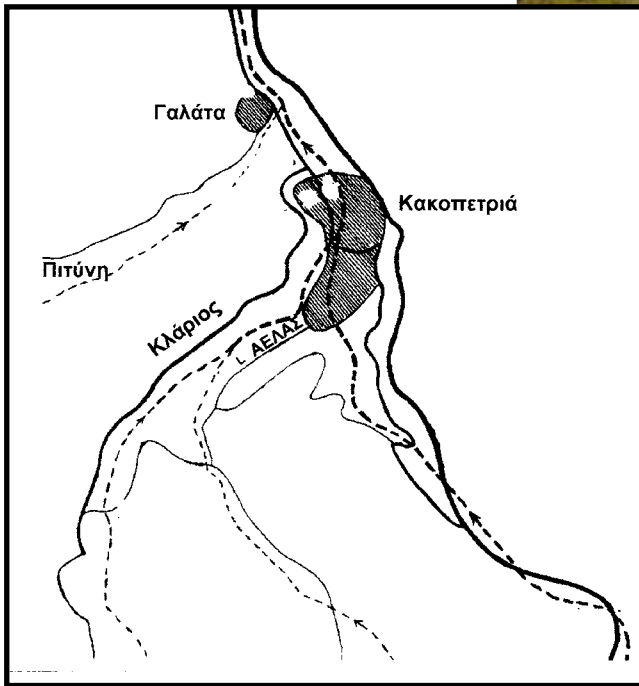

Χάρτης των δρόμων της Κακοπετριάς.

Αεροφωτογραφία.

Ιερό της Αθηνάς και του Ηρακλή στην Κακοπετριά

● Του Ρένου Θ. Κυριακίδη, Φυσιολγώστη

Την άνοιξη του 1938, ακούστηκε στην Κακοπετριά πως στην περιοχή του χωριού «**Αελάς**» γίνονται Αρχαιολογικές Ανασκαφές. Θα' μουν τότε Τρίτη τάξη του Δημοτικού Σχολείου. Τρέξαμε να δούμε. (1: Αεροφωτογραφία και 2: Χάρτης των δρόμων της Κακοπετριάς)

Η τοποθεσία «**Αελάς**» βρίσκεται ΒΔ της παλαιάς Κακοπετριάς, δεξιά του σημερινού δρόμου που οδηγεί προς τον Άγιο Νικόλαο της Στέγης ακριβώς μετά από το σπίτι του Ρωτή της Πελαγιάς.

Δίπλα από τις ανασκαφές περνούσε το αυλάκι που με το νερό του ποτίζαμε τα χωράφια μας. Εκεί στο

αυλάκι καθόταν ένας κύριος που έπλενε και καθάριζε μικρά αγαλματάκια που βρήκαν στις Ανασκαφές. Τον πλησιάσαμε και πιάσαμε κουβέντα. Μάλιστα μας πρότεινε να πάμε και εμείς, να πλένουμε τα αγαλματάκια και να πλερώνομαστε ένα γρόσι κάθε απόγευμα. Το άλλο απόγευμα πήγα και έπιασα δουλειά. Δε με συγκινούσε τόσο το γρόσι που θα έπαιρνα όσο το να κρατώ στα χέρια μου τα έργα των προγόνων μου.

Εκεί μάθαμε πως ο ιδιοκτήτης

του χωραφιού, ο θεός μου ο Νικόλας του Πίτσιλου σαν σκάλιζε τα δέντρα του περβολιού έβγαλε ένα μικρό αγαλματάκι. Το πήρε στο αρχαιολογικό Μουσείο στη Λευκωσία και αμέσως εστάλη η Έφορος του Μουσείου, Αρχαιολόγος Joan

du Plat Taylor να αρχίσει ανασκαφικές έρευνες.

Η ονομασία «**Αελάς**» πρέπει να σχετίζεται με τις αρχαίες λέξεις:

Αγελάς, ονομάζεται εκείνος που ανήκει στην Αγέλη
Αγελαίος, είναι εκείνος που τρέφεται στους αγρούς
Αγελαίων, ονομάζεται ο τόπος δι' αγέλην, βοσκή
Αγελεύς είναι επίθετο, του προστάτη των ποιμνίων

Ο χώρος του ιερού που ανακαλύφθηκε ήταν εκείνος όπου εφυλλάσσοντο τα πλεονάσματα των Ναϊκών Αναθημάτων των πιστών. Ο χώρος αυτός λέγεται **Αποθέτης**. Τα κατάλοιπα των θεμελίων του **Αποθέτη** έχουν μέσο πάχος 1.25 μ. και διατηρημένο ύψος 0,30 μ. και ανακαλύφθηκαν σε βάθος ενός περίπου μέτρου κάτω από την επιφάνεια του εδάφους σε σχήμα ακανονίστου πεταλοειδούς περιβόλου 1.50X2.00 μ., κτισμένο από μικρούς και μεγάλους ακατέργαστους λίθους ανάμεικτους με χαλίκια (φωτ. 1 αποθέτη)

Όλα ανεξαιρέτα τα πήλινα, ασβεστολιθικά και μεταλλικά αντικείμενα που ανεβρέθησαν ήταν προφανώς αχρηστεμένα αναθήματα αφιερωμένα σε μεμονωμένο Ναό-Ιερό που καταστράφηκε και εξαφανίστηκε στο απώτερο παρελθόν. Ο **Αποθέτης** αναμφίβολα αποτελούσε αναπόσπαστο και αλληλένδετο υπόγειο ή υπέργειο τμήμα του. Στην αρχαιολογική ορολογία ο **Αποθέτης** λέγεται «**Favissa**».

Τα αναθηματικά αντικείμενα που ανε-

Η περιοχή «Αελάς».

βρέθηκαν ανέρχονται σε 146:
Τα 124 είναι κεραμικά έργα:
4 ομοιώματα κυκλικών ασπίδων
1 ημικυκλικό κύπελλο
2 μικρά κύπελλα
1 ασβεστολιθικό αγαματάκι
1 κεφαλή
1 κορμός
5 κάτω τμήματα
1 δεξί χέρι ασβεστολιθικού αγάλματος
1 θραυσμένο χάλκινο κύπελ-

λο
12 χάλκινες και σιδερές κυκλικές ασπίδες
Αιχμές βελών και δοράτων.

Τα πήλινα ειδώλια είτε χειροποίητα είτε κατασκευασμένα σε μήτρες καλούπια, παριστάνουν στις πιο πολλές περιπτώσεις όρθιες γυναικείες μορφές του τύπου της Αθηνάς Προμάχου που είναι **ντυμένες με ποδήρεις χιτώνες και ιμάτια (φωτ. 2), κρατούν στο αριστερό χέρι κυκλική ασπίδα**

3

και στο δεξι μακρύ δόρυ (φωτ. 3) φέρουν δε στην κεφαλή Κορινθιακό κράνος με

λοφίο (φωτ.4). Υπάρχει όμως και μια περίπτωση που η θεά τοποθετεί την ασπίδα

4

της κάτω από το αριστερό πόδι. Είναι η περίπτωση της **Αθηνάς Παρθένου** (φωτ. 5). Άλλα κεραμικά δείγματα παριστάνουν ανδρικές μορφές. Ξεχωρίζει ένα ελλιπές ειδώλιο με υψηλό σώμα, με ανδροπρεπή νεανικά χαρακτηριστικά του προσώπου και κεφαλή καλυμμένη με δέρμα κεφαλής λιονταριού και υποδηλοί τον ημίθεο ήρωα **Ηρακλή**.

5

(φωτ. 6). Άλλα ειδώλια του τύπου αυτού φέρουν αθηναϊκό κράνος με ουρά πεσμένη στον αυχένα. Από τα ανευρεθέντα συμπεραίνεται ότι ο **Αποθέτης** και ο **Ναός** στον οποίο ανήκει σχετίζεται με τη θεά **Αθηνά** και τον **Ηρακλή**. Όλα τα

6

ευρήματα του **Αποθέτη** μεταφέρθηκαν στο Αρχαιολογικό Μουσείο στη Λευκωσία και ξεχάστηκαν για 40 χρόνια. Επίσης ο χώρος της ανασκαφής στο «**Αελάς**» έμεινε ασυντήρητος, ξεχασμένος και τα θεμέλια του **Αποθέτη** σκεπάστηκαν και ξανάγιναν περβόλι.

Το 1977 ο Διευθυντής Αρχαιοτήτων Βάσος Καραγιώργης, γνωστοποίησε την αρχαιολογική ανακάλυψη δημοσιεύοντάς την στην εφημερίδα του Τμήματος Αρχαιοτήτων. Από τότε τα ευρήματα του **Αποθέτη** κοσμούν την Αίθουσα (14) (πηλίνων ομοιωμάτων του Κυπριακού Μουσείου).

Υπολογίζεται ότι το ιερό της **Αθηνάς** και του **Ηρακλή** είναι του 5ου αιώνα π.Χ. Τούτο στηρίζεται στη μορφή των ανακαλυφθέντων ευρημάτων και στη σύγκριση με τα ευρήματα στους **Αποθέτες** του Κουρίου και του Κομισαριάτου, κοντά στην Τεχνική Σχολή Λεμεσού.

Η περίοδος αυτή συμπίπτει με την εκστρατεία του Αθηναίου στρατηγού Κίμωνα στην Κύπρο το 450 π.Χ., την απελευθέρωση των Κυπριακών πόλεων και τον Περσικό ζυγό, στις οποίες περιλαμβάνονταν και η πρωτεύουσα του βασιλείου των Σόλων, οι Σόλοι.

Γύρω στα τέλη του 13ου αιώνα

π.Χ. ιδρύθηκε όπως μας γράφει ο Πλούταρχος στους «Παράλληλους βίους» του (Σόλων XXVI,1-4) από τον Αθηναίο ήρωα του Τρωϊκού πολέμου Δημοφώντα, γιο του Θησέα, η πόλη με την ονομασία Αιπειά (αίπυς -απόκρημνος)

Η πόλη αυτή μετονομάστηκε τον 6ο αιώνα π.Χ. σε Σόλοι, προς τιμήν του Αθηναίου Νομοθέτη Σόλωνος και χτίστηκε εκεί που είναι σήμερα το θέατρο των Σόλων (βλ αεροφωτογραφία).

Πολιούχος και προστάτιδα του Αθηναϊκού αυτού βασιλείου της Κύπρου ήταν η ίδια Αθηναϊκή θεά της Σοφίας, η Πρόμαχος Αθηνά. Στο βασίλειο αυτό ανήκε ολόκληρη η κοιλάδα της Σολέας, από τις δασώδεις περιοχές του Τροόδους με τις αστείρευτες πηγές του **Κλαρίου** ποταμού μέχρι τις μεταλλοφόρες περιοχές της Φουκάσας και του Μαυροβουνίου ως τη θάλασσα.

Εδώ περίπου πρέπει να αναφερθεί ότι τον 13^ο αιώνα ένας άλλος ήρωας του Τρωϊκού πολέμου, ο Τέμβρος έκτισε την Τεμβριά, ένα χωριό στα νότια της Σολέας. Αυτός έφερε κατοίκους από το Κορακοχώρι της Ηλείας και έχτισαν την Κοράκου και κατοίκους από το Καλιάνι, της επαρχίας Γορτυνίας του νομού Αρκαδίας και έχτισαν τα Καλλιάνια, δύο χωριά κοντά στην Τεμβριά (βλέπε αεροφωτογραφία).

Η Τεμβριά απέχει από την Κακοπετριά ή καλύτερα Κοκοπετριά όπως την γράφουν οι παλιοί χάρτες μόνο 4 χιλιόμετρα. Η Κακοπετριά ήταν μέσα στο δάσος, με άφθονα νερά και πλούσια βλάστηση. Ήταν αδύνατο να μην τύχει ειδικού ενδιαφέροντος των κατοίκων της Σολέας. Η γεωργία, η κτηνοτροφία και το δάσος ήταν οι βασικοί παράγοντες της επιβίωσής τους.

Η παρουσία των κατοίκων στην περιοχή δεν φαίνεται μόνον από τον **Αποθέτη** του «**Αελά**». Οι ελληνικές ονομασίες στην περιοχή της Κακοπετριάς ενισχύουν τούτο.

Το βουνό δυτικά του «**Αελά**» λέγεται **Πιτύνη** (βλ. χάρτη) Πιτυς-ός, το πεύκο, δηλαδή Πευκότοπος.

Μια άλλη περιοχή λέγεται **Αποθέρι**. Επειδή πολύ λίγο τη βλέπει ο ήλιος, τα δέντρα αργούν να ωριμάσουν τους καρπούς τους.

Άλλη περιοχή λέγεται **Γεράμπελος, Κοκκόπετροι, Αφεντικά**.

Ο μόνος ποταμός της Κύπρου που ολόχρονα βγάζει νερό στη θάλασσα του Ξερού ονομάστηκε Κλάριος αφιέρωμα στον Κλάριο Δία που προστατεύει τους κληρούς, τα σύνορα.

Στις Ικέτιδες του Αισχύλου 360 διαβάζουμε «ἴδοι δητ ανατον φυγάν ικεσία Θέμις Διός Κλαρίου» (Μακάρι να δει ατιμώρητη διαφυγή η Θέμις του Κλαρίου Δία που δέχεται τις ικεσίες).

Εντυπωσιακό είναι το αναφερόμενο από τον Πλούταρχο, σελ. 26 (46 μ.Χ.)

«Ο Σόλων σπεύσας έπειτα εις Κύπρον ηγαπήθη υπό Φιλοκύπρου τινός των εκεί βασιλέων, ος είχεν όχι μεγάλην πόλιν, ωκημένην υπό Δημοφώντος περί τον Κλάριον ποταμόν».

Πληροφορούμεθα λοιπόν ότι την εποχή του Χριστού υπήρχε ακόμη η πόλη των Σόλων όχι πολύ μεγάλη, την οποίαν ο Πλούταρχος τη θεωρεί προνομιά, γιατί βρίσκεται στον ποταμό **Κλάριο**.

Οι κάτοικοι της Σολέας έπρεπε να ικανοποιήσουν όλες τους τις ανάγκες, κτηνοτροφικές, γεωργικές και ό,τι χρειαζόντουσαν από το δάσος. Εκεί που βρίσκονται σήμερα τα περβόλια της Κακοπετριάς νότια του «**Αελά**» είναι ομαλό μέρος κατάλληλο για εκτροφή ζώων. Ίσως και από αυτό να προέρχεται το όνομά του. Αγέλες των ζώων, Αγελαίος ο ανήκων στην αγέλη.

Γράφοντας για την περιοχή της Σολέας ο Όμηρος περίπου τον 8ο αιώνα μας λέγει ότι η περιοχή νότια της πόλης των Σόλων λέγεται «Βούκασα», δηλαδή χώρος βοδιών

δηλαδή Αγελαδότοπος. Από αυτό προέρχεται και η σημερινή ονομασία της περιοχής Φουκάσα (βλ. αεροφωτογραφία). Επομένως είναι ευλογοφανές ότι στην περίπτωση αυτή ενδέχεται να ταυτίζεται με τον «**Αελά**» της Κοκοπετριάς.

Μέχρι σήμερα τα ανακαλυφθέντα κατάλοιπα των θεμελίων του Αποθέτη ενδέχεται να είναι τα μοναδικά κλασικά δείγματα εφόσον στην περιοχή της Σολέας δεν έχουν εντοπιστεί παρόμοια αρχιτεκτονικά δείγματα.

Η κοιλάδα της Σολέας από την Κακοπετριά μέχρι τη θάλασσα του Ξερού ήταν η βασική πηγή υδροδότησης του βασιλείου των Σόλων. Η περιοχή Κακοπετριάς το προμήθευε ξυλεία από το γύρω δάσος, με κτηνοτροφικά και γεωργικά προϊόντα. Ήταν δηλαδή μια από τις βασικές αιτίες της ύπαρξής τους. Δεν αποκλείεται λοιπόν το ιερό της **Αθηνάς** και του Ηρακλή στο οποίο ανήκει ο **Αποθέτης** να κτίστηκε από τους Σολίους αμέσως μετά την απελευθέρωσή τους από τον Περσικό ζυγό το 449 π.Χ. ως έμπρακτη εκδήλωση ευγνωμοσύνης προς την προστάτιδα και Πρόμαχο Αθηνά και τον Ημίθεο Ηρακλή και γιατί η περιοχή της Σολιάς αποτελούσε ένα από τους βασικούς παράγοντες της ευμάρειας και της πολιτιστικής τους ανάπτυξης.

Αυτό που πρέπει να γίνει:

Εμείς φέραμε στην επιφάνεια το σοβαρό αυτό θέμα, που κατά τη γνώμη μας το κράτος μέσω του Τμήματος Αρχαιοτήτων και του ΚΟΤ πρέπει να το παρουσιάσουν και να το αξιοποιήσουν αρχαιολογικά, εκπαιδευτικά, πολιτιστικά. Είναι τουλάχιστον κρίμα ο **αρχαιολογικός αυτός θησαυρός** να βρίσκεται στην αφάνεια. Απ' ό,τι γνωρίζουμε το Κοινοτικό Συμβούλιο Κακοπετριάς είναι πρόθυμο να συνεργασθεί με το αρμόδιο τμήμα του κράτους για την ανακήρυξη του χώρου ως **Αρχαιολογικού** και την εθνική και τουριστική προβολή του. ■